

Zonder aardgas loopt Nederland vast. Maar het Planbureau voor de Leefomgeving is daar blind voor

Posted on 27 april 2024 by Maarten van Andel

Utrecht en andere regio's grijpen terug naar aardgas vanwege een overvol stroomnet, zo meldden demissionair klimaatminister Rob Jetten, netbeheerders Stedin en Tennet en de provincie deze week. Dat konden we tien jaar geleden al zien aankomen, maar nu wordt het als 'nieuws' gebracht. Eveneens afgelopen week noemde het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) elektriciteit 'het werkpaard van de energietransitie'. 'In kostenoptimale wegen naar een klimaatneutraal Nederland in 2050 groeit de elektriciteitsproductie met een factor drie tot vijf,' zo heette het. Dat werkpaard blijkt dus nu al kreupel.

In Duitsland werd eerder deze maand gemeld dat het Europese stroomnet ongeschikt is voor de geambieerde '*Energiewende*'. Het bovengrondse hoogspanningsnet in regio's maar ook het ondergrondse laagspanningsnet in steden en wijken kunnen de groei van elektriciteitsverbruik en toenemende fluctuaties van wind- en zonnestroom niet aan. Bovendien bestaat er geen

effectieve grootschalige opslagtechnologie voor elektriciteit, dus blijven we voor leveringszekerheid afhankelijk van 100 procent fossiele opwekcapaciteit.

Waar is de praktische uitvoerbaarheid?

Als Stedin, Tennet en hun branchegenoten over tien jaar het net hebben uitgebouwd voor het huidige stroomaanbod en -verbruik, zal het opnieuw te klein zijn voor het dan sterk toegenomen stroomaanbod en – verbruik dat het PBL voorstaat. Waarom vermeldt het PBL dit waarschijnlijke scenario niet? Het PBL bepleit wel een 'beleidsversnelling', maar beleid is een papieren tijger die niks concreets doet. Effectief beleid in een gezonde democratie met verbinding tussen politiek en samenleving kenmerkt zich met name door praktische uitvoerbaarheid, en niet door hoogdravende en steeds maar groeiende ambities. Die uitvoerbaarheid wordt allang niet meer beperkt door achterblijvend beleid of geldgebrek. Onze schaarse arbeid, ruimte en grondstoffen bepalen hoe snel we hoogspanningsmasten, windmolens, zonneparken, waterstoffabrieken en ondergrondse CO2-opslag kunnen bijbouwen. Toch houdt het PBL vol dat we alles moeten doen: 'niet of-of, maar en-en'. Alles kiezen is echter niks kiezen, en een kenmerk van ineffectief strategieloos beleid.

'Het is technisch haalbaar: Nederland klimaatneutraal in 2050', stelt het PBL in het deze week gepubliceerde rapport *Trajectverkenning klimaatneutraal 2050*. Het lijkt mij onmogelijk dat een overheidsorgaan dit 26 jaar in de toekomst zo ondubbelzinnig kan vaststellen voor ons kleine land, in een grote wereld vol onvoorspelbare en onbeheersbare ontwikkelingen. Het lijkt mij ondenkbaar dat hier geen gerede twijfels over bestaan, en dat er geen scenario's zijn waarin het niet haalbaar blijkt. Het gaat er bij mij niet in dat een dermate deskundig instituut met zoveel middelen geen onderbouwde vraagtekens plaatst bij de haalbaarheid van klimaatdoelen en geen serieuze kritiek uit op de klimaataanpak.

Het is een ernstige omissie dat die vraagtekens en kritiek ons worden onthouden door een gezaghebbend en invloedrijk instituut dat met ons belastinggeld wordt betaald. Ook is het een ernstige tekortkoming dat er geen plausibele scenario's zijn beschreven waarin Nederland níet klimaatneutraal kan zijn in 2050. Dat maakt het PBL-rapport eenzijdig en ongeloofwaardig. Het planbureau laadt de verdenking op zich om alleen op te schrijven wat overheid, politiek en samenleving willen horen, niet open te zijn over wat ze zouden móeten horen, en toe te rekenen naar een

politiek gewenste uitkomst.

Rekenwerk ontbreekt

De recente historie van pandemie, oorlog, energiecrisis en inflatie leert dat er alle aanleiding is voor twijfels en onwelgevallige scenario's. Zorgvuldig rekenwerk op basis van de informatie in het PBL-rapport bevestigt dit. Het PBL kan dit rekenwerk ook uitvoeren, maar heeft dat kennelijk achtergehouden of niet gedaan. Ik weet niet wat erger zou zijn.

Het zit dat rekenwerk eruit? We zouden in de komende 25 jaar tenminste 10 windmolens en 200.000 zonnepanelen *per week* moeten bouwen, zonder onderbreking. Na 2050 zouden we, met een levensduur van 25 jaar, in datzelfde tempo eeuwig moeten blijven doorbouwen. Tevens zouden we nog nauwelijks bestaande technologie en opslagcapaciteit moeten bouwen voor zo'n 140 miljard kilowattuur, meer dan ons totale huidige jaarlijkse stroomverbruik. En dat terwijl we de komende tien jaar niet eens genoeg netcapaciteit hebben voor dat huidige stroomverbruik.

Voorts moeten we drie kerncentrales bijbouwen die twee maal zo groot zijn als het huidige Borssele. Wellicht is dat een van de weinig elementen in het PBL-rapport die wel uitvoerbaar zullen blijken. Het is in elk geval noodzakelijk om de toenemende onbalans in elektriciteitsaanbod en -verbruik nog engszins te stabiliseren. Zonnepanelen bijvoorbeeld werken sterk anticyclisch. Ze produceren veel stroom in warme lichte periodes en weinig in koudere donkere periodes. De vraag naar elektriciteit doet precies het omgekeerde. Dat zal in Utrecht mede aanleiding zijn geweest om terug te grijpen op aardgas voor huisverwarming.

Windmolens werken minder anticyclisch dan zonnepanelen, maar zijn zeker zo variabel en onvoorspelbaar op dag- en weekbasis. We hebben behalve fossiele back-upcapaciteit geen oplossing om de groeiende mismatch in stroomaanbod- en vraag langer dan een paar uur te overbruggen. Vrijwillig of gedwongen aanbodgestuurd elektriciteitsverbruik zal weinig helpen, menen ook ingewijden bij Tennet, omdat de toenemende structurele mismatch zich uitstrekt over weken (weersveranderingen) en zelfs maanden (seizoenswisselingen).

Het PBL kan en moet beter

'Het is van groot belang om het energie- en grondstoffensysteem integraal te beschouwen,' schrijft het PBL. Waarom doet het planbureau dat dan zélf niet? Het kritiekloos aanprijzen van de klimaatdoelen en -aanpak, en het niet vermelden van serieuze onzekerheden, risico's en onwelgevallige scenario's, getuigen van een eenzijdige en dus juist niet-integrale beschouwing.

We zouden volgens het PBL moeten 'overschakelen op elektriciteit waar mogelijk'. Dat is een bizarre aanbeveling, gegeven de noodgreep van Utrecht en andere regio's naar aardgas, en gegeven de structurele en langdurige netcongestie waar we evenals vele landen om ons heen tot ver na 2030 mee te maken zullen hebben. Het PBL, dat elke belastingbetalende burger en ondernemer behoort te dienen en ondersteunen in het verbeteren van onze leefomgeving, kan en moet veel beter dan dit.

Maarten van Andel *is chemicus en publiceerde in 2023 'Kies Wijzer Klimaat. Praktische gids voor consument en kiezer'. Dit verhelderende boek verscheen bij Uitgeverij Blauwburgwal, kost €17,50 en is overal verkrijgbaar, ook* ***in de winkel van Wynia's Week****.*

Wynia's Week *wordt mogelijk gemaakt door* ***de vrijwillig betaalde abonnementen van de lezers, kijkers en luisteraars. Doet u al mee?*** *Doneren aan Wynia's Week kan* ***HIER****.* ***Hartelijk dank!***